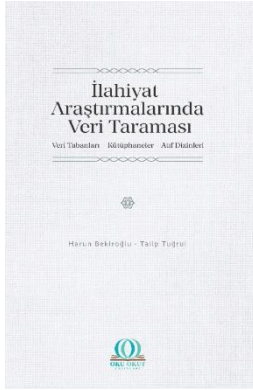

Bekiroğlu, H. ve Tuğrul, T. (2021). İlahiyat araştırmalarında veri taraması: Veri tabanları - kütüphaneler - atıf dizinleri (A. Demir, Ed.). Oku Okut Yayınları. ISBN: 978-605-74416-9-0

Bekiroğlu, H. ve Tuğrul, T. (2021). Data search in theological researches: databases, libraries and citation indexes (A. Demir, Ed.). Oku Okut Yayınları. ISBN: 978-605-74416-9-0

Ömer Dalkıran*

Kitap Tanıtımı / Book Review

This book presents some national and international databases and libraries for theological studies. The work includes both full-text and citation databases. This important work can help theological researchers in their literature searches and access to information resources.

İncelemekte olduğumuz “İlahiyat Araştırmalarında Veri Taraması: Veri Tabanları - Kütüphaneler - Atıf Dizinleri” başlıklı bu eser ilahiyat akademisyenleri Harun Bekiroğlu ve Talip Tuğrul tarafından kaleme alınmıştır. Oku Okut Yayınları tarafından 2021 yılı gibi oldukça yakın bir zamanda e-kitap olarak yayınlanan bu eserin editörlüğünü de ilahiyat alanındaki bir akademisyen yapmıştır. İlk bakışta sadece bu bilgilere bakarak dahi eserin ilahiyat alanındaki literatür taraması konusuna rehberlik etmeyi amaçladığı anlaşılabilir. Nitekim kitapta da söz konusu eserin İslami ilimler araştırmalarına yardımcı olabilecek önemli ulusal ve uluslararası kütüphaneleri ve atıf veri tabanları da dâhil olmak üzere veri tabanlarını tanıtmayı hedeflediği belirtilmektedir.

Kitabın genel anlatım stratejisi, önemli kaynak ve merkezlerin Web sitelerinde yer alan “hakkında” bilgisine dayalı olarak tanıtım yapmaktır. Ayrıca arama, erişim vb. işlemlerin nasıl gerçekleştirileceği yazarlar tarafından görsellerle açıklamalı ve uygulamalı biçimde ifade

* Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E- posta: odalkiran@kastamonu.edu.tr
Kastamonu University, Department of Information and Records Management,. E-mail: odalkiran@kastamonu.edu.tr

edilmektedir. Dolayısıyla eserin deneyimli araştırmacıların yanı sıra tecrübesiz araştırmacılara da yol gösterici biçimde kurgulandığı görülmektedir.

Eser dört bölüm olarak düzenlenmiştir. Bu bölümlere kısaca değinmek eserin içeriğine ışık tutması bakımından yararlı olacaktır.

“Akademik Kimlik Tanımlamaları” başlıklı birinci bölümde akademik ortamda yazar ve eserlere dair kimlik numarası benzeri işlev gören araçlara değinilmektedir. Ayrıca çoğu zaman akademik ortamdaki performans ve yükselmelere kaynaklık eden ölçümlemelere de yer verilmiştir. Bu bağlamda literatür taraması için kullanılabilir kaynakların tanıtımına geçmeden önce ORCID, DOI, ResearcherID gibi bilinen araçlara yer verilmesi oldukça makuldür.

Kitabın ikinci bölümünün başlığı “Veri Tabanları”dır. Bu bölüm ulusal ve uluslararası belli başlı veri tabanlarını kategorik olarak ele almaktadır. Bu çerçevede örneğin, ilahiyatçılar için çok önemli bir kaynak olan İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) bünyesindeki veri tabanlarına, YÖK Tez Merkezi ve ULAKBİM bünyesindeki veri tabanları gibi genel kapsamlı kaynaklara yer verilmiştir. Ayrıca konuya ilişkin özel ve ticari girişimlere değinilmesi de yararlı bulunmaktadır. Uluslararası düzeyde ise Google ve ilgili akademik hizmetlerinin yanında Index Islamicus ve Al Manhal gibi alana özel kaynaklar tanıtılmıştır. Ek olarak Scopus Web of Science, DOAJ gibi genel bağlamda çoğu disiplinde kullanılabilen veri tabanları ve kaynaklar anlatılmıştır. Bunun yanında Researchgate ve Academia.edu gibi akademik platformların unutulmaması da özellikle dikkate değerdir.

Çalışmanın üçüncü bölümü “Kütüphaneler ve Kataloglar” üzerinedir. Bu bağlamda konuyla doğrudan ilgili olması nedeniyle İSAM Kütüphanesi başta olmak üzere ilahiyatçıların araştırmalarında yararlanabileceği dini veya genel odaklı diğer önde gelen kütüphanelere yer verilmiştir. Aynı şekilde uluslararası düzeyde yararlanılabilecek birkaç kütüphaneye de değinilmiştir. Bunun yanı sıra ulusal ve uluslararası kütüphanelerin kataloglarını toplu olarak taramaya yarayan TO-KAT ve WorldCat gibi oluşumlar tanıtılmıştır. Son olarak ilahiyatçıların özellikle kullanışlı bulduğu ve sıklıkla yararlandığı haritalara, atlaslara ve bunları kapsayan belli başlı girişimlere ilişkin bilgi verilmiştir.

Dördüncü ve son bölüm “Atıf Arama” konusunu işlemektedir. Google Akademik, İSAM, SOBİAD vb. platformlar tanıtılarak hem genel hem de ilahiyat özelinde atıfların nasıl aranacağına uygulamalı olarak değinilmiştir.

Eserin sonuç kısmında bazı saptamalara yer verilmiştir. Örneğin, veri tabanlarının önemine ve sağladığı kolaylıklara değinilmekte ve kütüphanelerin bu yöndeki girişimlerinin arttığından bahsedilmektedir. Öte yandan sonuçlar arasında özellikle ilginç bulunan bazı belirlemeleri burada vermek yararlı olacaktır. Örneğin, aşağıda verilen ifadeler veri tabanlarının kütüphaneleri gölgede bıraktığına dair anlayışı göstermesi bakımından dikkate değerdir:

“Akademik çalışmalarda veri tabanları, çalışılacak konunun birincil ve ikincil kaynaklarını tespit etme ve onlara ulaşma hususunda başat rol oynamaktadır. Bu hususta kütüphanelerin işlevini yaptıkları hatta kütüphanelerin önüne geçtikleri de söylenebilir. Kütüphaneler de bu yeni tirende ayak uydurma ve veri tabanı oluşturma eğilimindedirler” (s. 84).

Bu konuda bir diğer önemli saptama da akademik literatürün bibliyografik denetiminin, dijitalleştirilmesinin ve veri tabanı çalışmalarının önemini gözler önüne sermektedir:

“Tüm akademik çalışmalara tek bir veri tabanı üzerinden erişmek mümkün değildir. Yaptığımız araştırmalar neticesinde gerek ulusal gerek uluslararası veri tabanlarının var olan tüm akademik yayınları kapsayıcı olmadığı ve konu bazlı aramalarda birçok farklı veri tabanı üzerinden ancak var olan literatüre ulaşmanın mümkün olduğu tespit olmuştur” (s. 84).

Bunlara ek olarak ilahiyatçıların bilgi davranışlarına işaret eden “... İslami ilimlere dair birçok eserin pdf şekillerinden ibaret arşivlemeler yaygınlaşmıştır. Artık birçok ilahiyatçının tasnif edilmiş dijital kütüphanesi mevcuttur” (s. 85) tespiti de oldukça dikkate değerdir. Son olarak “Bazı ticari kitap sitelerinde kurumsal kütüphanelerde bulunmayan eserlere rastlamak mümkündür” (s. 85) belirlemesi kütüphanelerin koleksiyonlarını zenginleştirme gerekliliğine işaret etmesi bakımından önemlidir.

Söz konusu eser ilahiyat araştırmacıları için ihtiyaç anında sıklıkla kullanılacak adeta bir el kitabı veya rehber niteliğindedir. Eser okunup sindirildiği takdirde gerek sosyal bilimlerdeki diğer disiplinlerde gerekse de ilahiyat alanındaki araştırmalarda literatür taraması ve kaynaklara erişim bakımından kolaylık sağlayacak niteliktedir. Yazarlar ilahiyatçı oldukları için doğal olarak bilgi kaynaklarını ve veri tabanlarını Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki standart terimlerle ifade etmemişler, bunun yerine daha genel ifadelerle kaynakları tanımlamışlardır.

Öte yandan çalışmaya dair dikkat çekici bir diğer husus da Bilgi ve Belge Yönetimi alanından/araştırmalarından çok az yararlanılmasıdır. Bilindiği gibi bilgi kaynakları ve türleri, veri tabanları, bilgi (t)arama, bilgiye erişim, kataloglar vb. konular Bilgi ve Belge Yönetimi bilim dalının en temel konularındandır. Kuşkusuz bu durum eserin oluşturulması sürecinde alanımız literatürünün yok sayılmasından ziyade araştırmacıların ilgili konuda yeterince yetkin olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim eserin ortaya çıkışı bile başlı başına yazarların konuya hâkimiyetini göstermektedir. Ayrıca, içerik ve sunum olarak eser amaçladığı noktaya varacak niteliktedir. Ancak, “söz konusu eserde konunun doğrudan ilişkili olduğu Bilgi ve Belge Yönetimi alanından daha fazla yararlanılmış olsaydı kuşkusuz kitabın içeriği daha da zenginleşebilirdi” kanaatindeyiz.

Tüm bunlardan ayrı olarak konuya bir de Bilgi ve Belge Yönetimi çerçevesinden bakılması gerektiğini düşünmekteyiz. Bilindiği gibi alanımızda “konu uzmanlığı” veya “fakülte kütüphaneciliği” gibi adlarla belirli alan, sektör ve endüstrilerde uzmanlaşma eğilimi bulunmaktadır. Bölümlerde bunun için hukukta, sosyal bilimlerde, tıpta vb. bilgiye erişim dersleri verilmektedir. Ancak söz konusu uzmanlıklar için yeterli derecede Türkçe kaynak bulunmadığı, literatürümüzün bu anlamda eksik olduğu söylenebilir. Mevcut ortam ve koşullarda ilahiyatçıların bilgiye erişimlerine yönelik literatüre oldukça somut ve olumlu bir katkı olarak ortaya çıkan bir eserin Bilgi ve Belge Yöneticilerine de anlamlı mesajlar verdiği/vermesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu mesajlardan ilk olarak farklı alanlardaki literatüre erişim ile ilgili rehberliğe ve kaynağa ihtiyaç bulunduğu anlaşılmaktadır. İkinci olarak; normal şartlarda bu eksikliği gidermesi beklenen Bilgi ve Belge Yönetimi alanına yönelik düşük farkındalıkla hareket edilebildiği, bu alana ilişkin boşlukların hissedilmediği; mevcut

boşlukların farklı disiplinlerce doldurulabileceği veya doldurulabileceğine olan bir inanç ve yaklaşımın giderek büyümesi riskidir.

“İlahiyat Araştırmalarında Veri Taraması: Veri Tabanları - Kütüphaneler - Atıf Dizinleri” adlı bu eser ilahiyatçı akademisyenler için oldukça önemli bir ihtiyaca cevap verebilecek bir çalışma konumundadır. Konuların sistematik ve kategorik biçimde ele alındığı, içeriklerin adım adım, titiz, sade ve görsellerle zenginleştirilerek okuyucuya aktarıldığı bu eser ilahiyat araştırmacılarının başucu kitaplarından birisi olmaya adaydır. Eseri yazan ve editörlüğünü yapan akademisyenleri kutlarken benzer çalışmaların hem ilahiyatçılar hem de Bilgi ve Belge Yöneticileri eliyle artarak devam etmesini ummaktayız.

İzin ve Katkı Bildirimleri

Yazarlık Katkısı

Çalışma tek yazarlıdır.

Kaynakça

Bekiroğlu, H., ve Tuğrul, T. (2021). *İlahiyat araştırmalarında veri taraması: Veri tabanları - kütüphaneler - atıf dizinleri* (A. Demir, Ed.). Oku Okut Yayınları.